

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi poliittisen mainonnan avoimuudesta ja kohdentamisesta sekä Euroopan tason poliittisten puolueiden ja Euroopan tason poliittisten säätiöiden ohjesäännön muuttamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi poliittisen mainonnan avoimuudesta ja kohdentamisesta sekä Euroopan tason poliittisten puolueiden ja Euroopan tason poliittisten säätiöiden ohjesäännön muuttamisesta (U 73/2021 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suu-
relle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Maria Wakeham-Hartonen, oikeusministeriö
- suunnittelija Roosa Patrakka, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Nina Jokela, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- tietosuojavaltuutettu Anu Talus, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- lakimies Jarmo Riikonen, Liikenne- ja viestintävirasto
- uutis- ja ajankohtaistoiminnan johtaja Jouko Jokinen, Yleisradio
- yhteiskuntasuhdejohtaja Taina Roth, MTV Oy
- lakiasiainjohtaja Ismo Huhtanen, Medialiitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Julkisen sanan neuvosto

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Valiokunnan lausunto LiVL 6/2022 vp

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio julkaisi 25.11.2021 lakiehdotuksia EU:n vaaleja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (ns. vaalipaketti).

Puolueasetuksen (1141/2014) muuttamisesta koskevan ehdotuksen tarkoituksena olisi:

- lisätä Euroopan tason poliittisten puolueiden ja säätiöiden taloudellista elinkelpoisuutta,
- helpottaa vuorovaikutusta kansallisten jäsenpuolueiden kanssa, jotta eurooppalaiset poliittiset puolueet voivat helpommin osallistua EU:n aiheita koskeviin kansallisiin kampanjoihin,
- sulkea jäljelle jääneet rahoituksen avoimuutta koskevat sääntelyaukot (erityisesti lahjoitukset ja rahoitus EU:n ulkopuolelta),
- vähentää liiallista hallinnollista taakkaa ja
- lisätä oikeusvarmuutta.

Lisäksi asetuksen muuttamisella pyrittäisiin lisäämään avoimuutta ja tekemään näkyväksi verkossa tapahtuva poliittinen kampanjointi, ulkomainen puuttuminen sekä poliittisen mainonnan tietosuojasääntöjen rikkominen. Tarkoituksena on puolustaa eurooppalaista demokratiaa taistelemalla disinformaatiota sekä muita tiedon manipulaation ja häirinnän muotoja vastaan.

Komission mukaan asetuksen muutosten olisi tultava voimaan ja jäsenvaltioiden olisi toimeenpantava ne kevääseen 2023 mennessä eli vuotta ennen seuraavia europarlamenttivaaleja.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa uudistusten tavoitteita lainsäädäntöaukkojen tilkitsemisestä ja poliittisen mainonnan läpinäkyvyyden lisäämisestä. Näiden tavoitteiden kautta voidaan parantaa eurooppalaisen demokratian toimivuutta ja torjua hybridi-vaikuttamista.

Valtioneuvosto kiinnittää komission lailla huomiota siihen, että vaaleihin kohdistuva epäasiallinen vaikuttaminen on vakavasti otettava uhka, joka toteutuessaan aiheuttaa epäluottamusta vaalijärjestelmää ja koko demokratian toimivuutta kohtaan. Uhan torjuntaan tarvitaan muitakin kuin lainsäädäntötoimia. Valtioneuvosto kannattaa eurooppalaisen yhteistyön lisäämistä, jotta epäasialliseen vaalivaikuttamiseen voidaan paremmin varautua ja täten turvata vaalien sujuvuus.

Poliittisen mainonnan rahoituksen avoimuutta koskevan sääntelyn yhtenäistäminen jäsenvaltioissa voi helpottaa mainostilan tarjoajien, kuten sosiaalisen median alustojen, rajat ylittävää toimintaa ja sen ansiosta parantaa myös äänestäjien mahdollisuuksia saada nykyistä paremmin tietoa poliittisen mainonnan rahoituksesta. Erityisen tärkeää on erilaisten vahvistamistekniikoiden ja kohdennetun mainonnan nykyistä parempi tunnistaminen. Muutokset tuovat kuitenkin hallinnollisia velvollisuuksia kaikille mainostilaa poliittiseen mainontaan myyville toimijoille. Neuvotteluissa on varmistettava, että ehdotettavien säännösten hallinnollinen taakka jää kohtuulliseksi pienille mediatoimijoille ja että varmistetaan poliittisen mainonnan selkeä määrittely. Esimerkiksi ehdotuksen päällekkäisyyttä media-alan itsesääntelyn kanssa voisi tarkastella neuvotteluiden

Valiokunnan lausunto LiVL 6/2022 vp

kuluessa. Myös sääntelytarkastelulautakunta kiinnitti huomiota lausunnossaan siihen, että esityksen vaikutuksia pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ei ole riittävästi selvitetty.

Yhteiskunnan toimivuuden ja demokratian kannalta sananvapaus ja ilmaisuvapaus on keskeinen perusoikeus. Asetusneuvotteluissa on huolehdittava siitä, että asetuksen nojalla puuttuminen sananvapauteen rajoittuu vain välttämättömään siinä tavoiteltavan hyväksyttävän päämäärän saattamiseksi.

Ehdotuksesta ei käy riittävällä tarkkuudella ilmi, millä edellytyksillä mainoksen julkaisijaa (poliittista mainontapalvelua) koskeva sääntely tulee sovellettavaksi. Lisäksi on selvitettävä, turvaako mainoksen julkaisijan (poliittisen mainontapalvelun) vastuu mainoksen julkaisusta päättämisessä riittävästi mainoksen julkaisijan ja poliittisen toimijan oikeuksia.

Suomessa vaalikampanjalle tukea antanutta yksityishenkilöä ei saa julkistaa, jos tuki ei ylitä 1 500 euroa (800 euroa kuntavaaleissa). Tällä toteutetaan tietosuojaa ja varmistetaan, ettei tietoa henkilön poliittisista kannoista tule tarpeettomasti julkisuuteen. Jos ehdotuksen mukaisesti mainoksen maksajan tiedot tulisi aina julkaista, saattaisi tieto yksityishenkilön henkilöllisyydestä paljastua. Tämän ehdotuksen käytännön toteutusta ja suhdetta perusoikeuksiin on vielä tarkasteltava.

Valtioneuvosto pitää ymmärrettävänä tavoitetta Euroopan tason poliittisten puolueiden saattamisesta vastuuseen mahdollisten väärinkäytösten hyödyntämisestä vaalitulokseen vaikuttamisessa. Valtioneuvosto korostaa hallinnollisia sanktioita koskevan tulkintakäytännön huomioon ottamista myös asetusten valmistelussa. Seuraamusten osalta on hyvä selvittää suhdetta tietosuoja sääntelyyn ja siinä säädettyihin seuraamuksiin (puolueasetuksen 30 artiklan 2 kohdan vii alakohta ja 37 artiklan 8 kohta).

Valtioneuvosto katsoo, että komissiolle delegoitavien toimivaltuuksien tulee olla tarkkarajaisia, oikeasuhtaisia, tarkoituksenmukaisia ja hyvin perusteltuja. Näihin seikkoihin on kiinnitettävä huomiota asetuseuvotteluissa.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että puolueasetusta on muutettu moneen kertaan muutaman vuoden aikana ja korostaa vaali- ja puoluelainsäädännön osalta valtiosääntöisten perinteiden kunnioittamista ja jatkuvuutta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Valiokunta pitää ehdotuksen tavoitteita poliittisen mainonnan läpinäkyvyyden lisäämisestä ja yhdenmukaistettujen sääntöjen luomisesta muun muassa kohdennus- ja voimistamistekniikkojen käytölle erittäin hyvinä ja kannatettavina. Ehdotusten avulla voidaan vahvistaa eurooppalaisen demokratian toimivuutta ja pyrkiä torjumaan hybridivaikuttamista ja muuta epäasiallista vaaleihin vaikuttamista.

(2) Epäasiallisen vaalivaikuttamisen ongelmat liittyvät saadun selvityksen mukaan perinteisen median sijasta erityisesti erilaisiin tietoverkon alustapalveluihin, kuten esimerkiksi sosiaalisen

Valiokunnan lausunto LiVL 6/2022 vp

median hyödyntämiseen sekä toisaalta verkkoalustojen valvonnan puutteisiin. Asiantuntijakuulemisessa onkin painotettu, että asetusehdotuksen tulisi keskittyä erityisesti sosiaalisen median alustapalveluiden sääntelyn ja valvonnan kehittämiseen.

(3) Asiantuntijakuulemisessa on myös korostettu, että toimituksellinen sisältö tulee jättää selkeästi asetuksen sääntelyn ulkopuolelle mm. sananvapauden toteutumisen varmistamiseksi. Saadun selvityksen mukaan asetusehdotuksen määritelmiä on tarpeen tarkentaa vielä asian jatkovalmistelussa ja selkeyttää myös vastuita koskevaa sääntelyä. Valiokunta painottaa valtioneuvoston tavoin, että komissiolle delegoitavien toimivaltuuksien tulee olla tarkkarajaisia, oikeasuhtaisia ja tarkoituksenmukaisia. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että ehdotuksilla ei luoda selkeästi päällekkäistä sääntelyä media-alan toimivan itsesääntelyn kanssa.

(4) Keskeistä asian valmistelussa on huolehtia myös siitä, että sääntely ei mahdollista tarkoituksellista tavanomaisen poliittisen mainonnan estämistä tai haittaamista esimerkiksi kiusanteko- tai muussa vastaavassa epäasiallisessa tarkoituksessa.

(5) Saadun selvityksen mukaan poliittista mainontaa koskeva asetusehdotus täydentää osaltaan valmisteilla olevaa digipalvelusäädösehdotusta (DSA), joka koskee muun ohella verkkoalustoilla käyttäjille näytettävää mainontaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että molempien säännösten valmistelussa huolehditaan niiden yhteentoimivuudesta.

(6) Valiokunta kiinnittää huomiota myös asetuksen suunniteltuun voimaantuloaikaan, joka ajoittuu seuraavien eduskuntavaalien kannalta käytännössä hyvin hankalaan ajankohtaan. Valiokunta katsoo, että asian jatkovalmistelussa tulee pyrkiä siihen, että sääntely tulee voimaan ja sen soveltaminen alkaa vasta suunniteltua myöhempänä ajankohtana.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin painotuksin.

Valiokunnan lausunto LiVL 6/2022 vp

Helsingissä 22.2.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Jari Kinnunen kok
jäsen Jouni Kotiaho ps
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula